

■ Spektakularne zwycięstwo SPD w wyborach w Kraju Saary

Piotr Kubiak

W dniu 27 marca 2022 r. w Kraju Saary przeprowadzono wybory do Landtagu. Wyniki wyborów przyniosły radykalny zwrot w polityce krajowej. Zdecydowane zwycięstwo odniosła *SPD*, która w nowym Landtagu będzie dysponować większością mandatów. Drugi wynik uzyskała *CDU*, która poniosła największe straty, uzyskując w tym kraju związkowym najgorszy wynik od lat 50. XX w. Skład parlamentu uzupełni niewielka reprezentacja *AfD*, a pozostałe partie nie zdołały przekroczyć granicy progu wyborczego. W ten sposób przerwany został trwający niemal 23 lata okres, gdy urząd premiera Kraju Saary był w rękach polityków *CDU*. Zakończy się też 10-letni okres rządów wielkiej koalicji *CDU-SPD*. Nowy rząd krajowy sformuje samodzielnie *SPD*. Dla socjaldemokratów zwycięstwo w Kraju Saary jest pozytywnym prognostykiem przed majowymi wyborami w Szlezwiku-Holsztynie i Nadrenii Północnej-Westfalii.

Kraj Saary i jego specyfika

Położony na zachodnim krańcu Niemiec Kraj Saary jest jednym z najmniejszych krajów federacji (obok Bremy, Hamburga i Berlina). Liczy on niespełna milion mieszkańców i deleguje trzech przedstawicieli do Bundesratu. Kraj Saary boryka się z licznymi problemami gospodarczymi, będącymi efektem przeobrażeń po rezygnacji z wydobycia węgla kamiennego (zamykanie kopalń, restrukturyzacja). Stopa bezrobocia (6,2% w lutym 2022 r.) jest wyższa niż średnia dla całych Niemiec (5,3%). Ponadto wielu mieszkańców tego regionu pracuje poza granicami swojego kraju związkowego, a nawet poza Niemcami (we Francji, Luksemburgu). Problemem jest także wysokie zadłużenie Kraju Saary w przeliczeniu na jednego mieszkańca (tylko Brema i Hamburg notują wyższe zadłużenie). Lokalna scena polityczna od połowy lat 60. XX w. została zdominowana przez dwie partie, które rywalizowały o zwycięstwa w wyborach – *CDU* i *SPD*. Początkowo przewagę zyskali chadecy, ale w latach

Redakcja:
Karol Janoś
(redaktor naczelny)
Agata Kałabunowska
Piotr Kubiak
Krzysztof Malinowski

Korekta:
Hanna Różanek

Nr 8(490)/2022
04.04.2022

ISSN 2450-5080

Biuletyny dostępne
także dzięki:
NEWSLETTER IZ
FACEBOOK
SCRIBD
LINKEDIN
TWITTER

80. i 90. szala przechyliła się na stronę *SPD*, gdy na czele rządu krajowego stał Oskar Lafontaine (1985-1998), charyzmatyczny lider socjaldemokratów. Od 1999 r. kierownictwo rządu krajowego spoczywało w ręku polityków *CDU* – Petera Müllera (1999-2011), Annegret Kramp-Karrenbauer (2011-2018) i Tobiasa Hansa (2018-2022). Po nieudanym eksperymencie z rządem koalicji jamajskiej (2009-2012) od 2012 r. u władzy w Kraju Saary pozostaje wielka koalicja *CDU-SPD*.

W poprzednich wyborach w 2017 r. zwyciężyła *CDU* (40,7%) przed *SPD* (29,6%), *Die Linke* (12,7) i debiutującą w tamtejszym Landtagu *AfD* (6,2%). Przez ostatnie kilkanaście lat (od czasu wyborów z 2009 r.) wyjątkowo silną pozycję w porównaniu z innymi krajami związkowymi w zachodniej części Niemiec miała tutaj *Die Linke*, m.in. dzięki osobie O. Lafontaine’a, który zasilił szeregi tej partii i od 2009 r. przewodniczył jej frakcji w Landtagu Kraju Saary. W przeszłości wielu polityków z Kraju Saary pełniło ważne funkcje na poziomie federalnym: w poprzednim rządzie federalnym (czwarty rząd Angeli Merkel 2018-2021) troje polityków z Kraju Saary stało na czele kluczowych resortów: spraw zagranicznych – Heiko Maas (*SPD*), gospodarki i energii – Peter Altmaier (*CDU*) i obrony – A. Kramp-Karrenbauer (*CDU*).

Obowiązująca w Kraju Saary podczas wyborów do Landtagu ordynacja wyborcza ma charakter proporcjonalny i jest dość nietypowa jak na warunki niemieckie. Każdy wyborca ma do dyspozycji tylko jeden głos, który oddaje zarówno na kandydatów wybranej partii na liście okręgowej, jak i na krajową listę tejże partii. Wybieranych jest 51 posłów, z tego co najmniej 41 pochodzi z list okręgowych, a pozostali z ogólnokrajowych list partyjnych. Kraj Saary jest podzielony na trzy okręgi wyborcze: Saarbrücken, Saarlouis, Neunkirchen, a głosy na mandaty przeliczane są na podstawie metody d’Hondta. Przy rozdziale mandatów biorą udział tylko te partie, które przekroczyły granicę pięcioprocentowego progu wyborczego. Kadencja parlamentu krajowego trwa pięć lat.

Wyniki wyborów z 27 marca 2022 r.

Poprzedzająca wybory kampania zdominowana była przez lokalne problemy, takie jak gospodarka, sytuacja na rynku pracy, edukacja, ochrona klimatu i walka z pandemią COVID-19. Sondaże przedwyborcze prognozowały zwycięstwo *SPD* (choć nie z aż taką przewagą, jaką udało się jej ostatecznie uzyskać), spadek poparcia dla *CDU* (do poziomu 30%), a cztery kolejne partie – *AfD*, Zieloni, *FDP* i *Die Linke* – miały balansować na granicy progu wyborczego.

Kilka niespodziewanych wydarzeń miało pewien wpływ na przebieg kampanii. 17 marca O. Lafontaine ogłosił, że opuszcza szeregi *Die Linke*, krytykując przy okazji swoją dotychczasową partię, co kosztowało ją kilka punktów procentowych poparcia na finiszu kampanii. 16 marca premier T. Hans musiał ograniczyć swoją aktywność podczas kampanii ze względu na pozytywny wynik testu na COVID-19. Tymczasem *AfD* – ze względu na wewnętrzne spory i niejasności proceduralne – musiała wycofać swoją partyjną listę krajową. O 51 mandatów ubiegali się przedstawiciele 18 partii i ugrupowań politycznych (13 z nich wystawiło swoje listy kandydatów we wszystkich trzech okręgach wyborczych).

Tabela 1. Zestawienie wyników wyborów krajowych w Kraju Saary w 2017 i 2022 r.

Partia	Wybory w 2017 r.		Wybory w 2022 r.		Różnica poparcia w p.p.
	% głosów	mandaty	% głosów	mandaty	
<i>SPD</i>	43,5	29	29,6	17	+13,9
<i>CDU</i>	28,5	19	40,7	24	-12,2
<i>AfD</i>	5,7	3	6,2	3	-0,5
Zieloni	4,99	-	4,0	-	+1,0
<i>FDP</i>	4,8	-	3,3	-	+1,5
<i>Die Linke</i>	2,6	-	12,8	7	-10,2
Pozostałe	9,9	-	3,4	-	+6,5
Łącznie	100	51	100	51	

Źródło: [Komunikat krajowej kierownik wyborczej z 27.03.2022.](#)

Wybory do Landtagu Kraju Saary XVII kadencji zakończyły się zdecydowanym zwycięstwem *SPD*, która uzyskała 43,5% głosów (wzrost o 13,9 p. p. w porównaniu z wynikiem z poprzednich wyborów w 2017 r.). Drugą siłą polityczną jest teraz *CDU*, którą poparło 28,5% wyborców (-12,2 p.p.). Do Landtagu dostali się jeszcze przedstawiciele *AfD*, która uzyskała 5,7% głosów (-0,5 p.p.). Poniżej progu wyborczego znalazły się kolejne partie: Zieloni – 4,995% głosów (+1,0 p.p.), *FDP* – 4,8% (+1,5 p.p.) i *Die Linke* – 2,6% (-10,2 p.p.). Zielonym zabrakło jedynie 23 głosów do przekroczenia granicy progu wyborczego. Spośród drobnych ugrupowań, które otrzymały łącznie 9,9% głosów, największe poparcie uzyskały: Partia Ochrony Zwierząt (*Tierschutzpartei*) – 2,3% oraz Wolni Wyborcy (*Freie Wähler, FW*) – 1,7%.

Frekwencja wyborcza wyniosła tym razem 61,4% (oddano 453 223 głosy, a uprawnionych do głosowania było 746 408 osób) i była niższa aż o 8,3 p.p. w porównaniu z wyborami z 2017 r. Istotny wpływ na tak duży spadek frekwencji miała pandemia COVID-19, która w drugiej połowie marca przybrała w Kraju Saary rekordowe rozmiary. 7-dniowy wskaźnik nowych zakażeń COVID-19 na 100 tys. mieszkańców osiągnął tam w dniu wyborów poziom 2287,9. Wyższy wskaźnik zanotowano tego dnia tylko w Meklemburgii-Pomorzu Przednim.

Jeśli chodzi o przepływ elektoratu między poszczególnymi partiami, to największy miał miejsce w obrębie trzech partii: *SPD*, *CDU* i *Die Linke*. *SPD* uzyskała 38 742 głosy więcej niż w 2017 r., a najwięcej zyskała kosztem *CDU* (ok. 38 tys.) i *Die Linke* (ok. 18 tys.). Największe straty socjaldemokraci ponieśli głównie ze względu na osoby, które tym razem nie zdecydowały się wziąć udziału w wyborach, i w związku ze śmiercią swoich dotychczasowych wyborców (po ok. 14 tys.). *CDU* straciła 88 107 głosów, z tego najwięcej na rzecz *SPD* (ok. 38 tys.) i niegłosujących (ok. 25 tys.). Proporcjonalnie największe straty w wyborach odnotowała *Die Linke*, która utraciła 56 887 głosów (27 marca głosowało na tę partię jedynie 11 689 wyborców) głównie kosztem *SPD* (ok. 18 tys.), osób niegłosujących (ok. 13 tys.) i tych, które poparły drobne partie (ok. 9 tys.).

W Landtagu Kraju Saary XVII kadencji (lata 2022-2027) zasiadać będzie 51 posłów, z tego frakcja *SPD* będzie liczyć 29 posłów, frakcja *CDU* 19, a frakcja *AfD* – 3. Tym samym socjaldemokraci będą dysponować większością w parlamencie krajowym w Saarbrücken.

Przyczyny zwycięstwa socjaldemokratów

Spektakularny sukces *SPD* miał wiele przyczyn, ale trzy z nich wydają się najważniejsze: skuteczna kampania wyborcza, popularność kandydatki na stanowisko premiera rządu krajowego i problemy innych partii, w szczególności *CDU* i *Die Linke*. W czasie kampanii wyborczej socjaldemokratom udało się najlepiej zdefiniować najważniejsze problemy i obawy mieszkańców Kraju Saary. Region ten podlega procesowi restrukturyzacji w następstwie odejścia od węgla, a wielu młodych ludzi ma obawy co do swoich perspektyw na rynku pracy. Jednym z najważniejszych haseł lansowanych przez *SPD* w programie i w czasie kampanii wyborczej był postulat zapewnienia w Kraju Saary 400 tys. w pełni oskładkowanych miejsc pracy (głównie w związku z wdrażaniem technologii przyjaznych dla klimatu i opieką zdrowotną – np. utworzenie 4000 etatów dla pielęgniarek i pielęgniarzy). Inne propozycje wyborcze *SPD* dotyczyły zmian w takich obszarach, jak edukacja (m.in. powrót do matury po dziewięciu latach gimnazjum – G9), transport (dalekosiężnym celem jest wprowadzenie darmowego transportu publicznego na poziomie lokalnym, rozbudowa sieci ścieżek rowerowych), cyfryzacja. W swym programie *SPD* zapowiedziała ograniczenie w najbliższych latach emisji CO₂ o połowę, m.in. dzięki podwojeniu udziału energii pozyskiwanej z OZE (rozwój energetyki wiatrowej, wprowadzenie obowiązku montowania paneli fotowoltaicznych na budynkach użyteczności publicznej) oraz obiecywała podjęcie wzmożonych działań w celu realizacji ambitnego programu rozwoju budownictwa mieszkaniowego. Socjaldemokraci zdają sobie sprawę, że realizacja ich programu będzie wymagała poniesienie znacznych nakładów na proponowane inwestycje. Niemniej jednak postulaty *SPD* trafiły na podatny grunt. Dla wyborców *SPD* najważniejszymi tematami, które skłoniły ich do poparcia tej partii, były: sytuacja na rynku pracy (33%), edukacja (20%), polityka klimatyczna (16%) i rosnące ceny (11%), a najwyżej ocenili oni kompetencje tej partii w takich obszarach, jak sprawiedliwość społeczna, gospodarka i edukacja ([infratest dimap](#) dla telewizji ARD).

Dużym atutem *SPD* okazała się osoba lokalnej liderki i kandydatki na premiera Anke Rehlinger. Ta doświadczona działaczka *SPD* (od 2004 r. zasiada w Landtagu) cieszy się dużą popularnością i wyborcy darzą ją zaufaniem. Jest także rozpoznawalna przez większość obywateli: od 2014 r. nieprzerwanie kieruje resortem gospodarki, pracy, energii i transportu oraz pełni funkcję zastępczyni premiera w rządzie krajowym. Ponadto kieruje krajową *SPD* oraz jest jedną z wiceprzewodniczących całej *SPD*. Główny konkurent Rehlinger premier T. Hans (*CDU*) przez cztery lata kierowania rządem krajowym nie potrafił zbudować sobie aż tak pozytywnego wizerunku wśród mieszkańców Kraju Saary. W czasie kampanii wyborczej nie był tak przekonujący, jak jego kontrkandydatka. Wszystkie sondaż pokazywały, że większość obywateli oczekuje zmiany na stanowisku premiera: A. Rehlinger w tej roli widziało 53%

(infratest dimap) lub nawet 56% ([Forschungsgruppe Wahlen](#) dla telewizji ZDF) badanych, a T. Hansa odpowiednio 29% i 32%. Większość ankietowanych uważała kandydatkę *SPD* za sympatyczniejszą, bardziej wiarygodną i kompetentną od kandydata *CDU*.

Przegrana partii chadeckich w wyborach do Bundestagu z 26 września 2022 r. odbiła się negatywnie także na sytuacji *CDU* w Kraju Saary. Jeszcze w lipcu chadecy prowadzili w sondażach, ale od listopada sytuacja zmieniła się na korzyść *SPD*. Kolejne sondaże potwierdzały tylko powiększającą się przewagę *SPD*. Program wyborczy *CDU* nastawiony był raczej na kontynuację dotychczasowego kursu z pewnymi modyfikacjami. Istotną pozostawała niekonsekwentna postawa chadeków w takich kwestiach, jak edukacja (zmiana zdania w kwestii matur) i walka z pandemią COVID-19. Chadekom nie pomogła też niekorzystna sytuacja pandemiczna w Kraju Saary przed wyborami – za tę politykę odpowiadał przede wszystkim premier i kierująca resortem zdrowia Monika Bachmann. Jako jedną z przyczyn porażki wskazuje się także niewystarczające wsparcie kampanii chadeków ze strony partyjnej centrali *CDU*. Problemem dla chadeków w Kraju Saary okazało się także odsunięcie się na dalszy plan polityków starszego pokolenia, jak. A. Kramp-Karrenbauer czy P. Altmaier. Ich następcy nie cieszyli się takim autorytetem wśród lokalnej społeczności. Z kolei *Die Linke* znalazła się w trudnej sytuacji z powodu wewnętrznych sporów (m.in. kontrowersji wokół działań Sahry Wagenknecht i jej zwolenników). Prawdziwym ciosem dla *Die Linke* okazało się jednak odejście z partii O. Lafontaine'a (męża S. Wagenknecht), dotychczasowego przewodniczącego frakcji *Die Linke* w Landtagu. Partia ta w dużym stopniu korzystała na popularności tego polityka.

Konkluzje

Wyniki wyborów w Kraju Saary oznaczają radykalny zwrot w polityce krajowej. Po niemal 23 latach urząd premiera znalazł się ponownie w rękach socjaldemokratów. Zwycięstwo *SPD* okazało się tym większe, że partia ta zdobyła większość miejsc w Landtagu w Saarbrücken i będzie mogła samodzielnie sformować rząd krajowy. Akurat w Kraju Saary rządy jednopartyjne nie były wyjątkowym zjawiskiem. Wynika to ze specyficznego układu sił na poziomie lokalnym, który zdominowany został przez dwie wielkie partie *CDU* i *SPD*. Pozostałe ugrupowania bardzo rzadko uzyskiwały tutaj więcej niż 10% głosów (wyjątkiem była po 2009 r. *Die Linke*). Klęska wyborcza *Die Linke* oznacza zatem powrót do znanego z lat 80. i 90. układu 2+ w Kraju Saary, gdzie *AfD* (w miejsce *FDP* lub Zielonych) będzie pełniła rolę partii uzupełniającej. Negatywnym skutkiem rozstrzygnięć wyborczych z 27 marca 2022 r. jest niska reprezentatywność nowo wybranego Landtagu: aż 22,3% głosów padło na partie, które nie zdołały dostać się do Landtagu, a zatem spora część wyborców może mieć poczucie, że nie ma swojej reprezentacji parlamentarnej.

Układ sił w nowym Landtagu wymusi zmianę dotychczasowej polityki najważniejszych partii. *CDU*, jako partia opozycyjna, będzie starała się skrupulatnie rozliczać socjaldemokratów z ich obietnic wyborczych i będzie pilnować wydatków na realizację

ambitnych projektów *SPD*. Z drugiej strony chadecy będą starali się dystansować w Landtagu od *AfD*.

Przebieg kampanii wyborczej i wyniki wyborów dowiodły po raz kolejny, że w wyborach na szczeblu krajowym dużo większe znaczenie mają problemy lokalne niż sytuacja na poziomie federalnym lub na świecie (dla 65% badanych kluczowa była sytuacja w kraju związkowym, a dla 31% sytuacja w całych Niemczech). Równie istotny okazał się wybór właściwej, popularnej i przekonującej kandydatki na premiera.

Wybory w Kraju Saary były pierwszą poważną próbą sił dla niemieckich partii politycznych od czasu wyborów do Bundestagu. Dla *SPD* okazały się one bardzo pozytywnym sygnałem przed majowymi wyborami w Szlezwiku-Holsztynie i Nadrenii Północnej-Westfalii, gdzie u władzy są koalicje kierowane przez premierów z *CDU*. Socjaldemokraci mają nadzieję na odzyskanie władzy w obu krajach związkowych, zwłaszcza w Nadrenii Północnej-Westfalii, która była w przeszłości uważana za „twierdzę” *SPD*. Dla nowych władz *CDU* wyniki wyborów w Kraju Saary są niepokojącym sygnałem przed majowymi wyborami, zwłaszcza w kontekście oczekiwań związanych z zapowiadaną odnową partii pod kierunkiem Friedricha Merza.

Tezy zawarte w tekście wyrażają jedynie opinie autora.

Dr Piotr Kubiak - historyk, analityk Instytutu Zachodniego, zainteresowania badawcze: dzieje Niemiec w XIX i XX w., ewolucja niemieckiego systemu partyjnego.